Matti Rimpelä, professori (emer.), Tampereen yliopisto
Valtionvarainvaliokunta/Sivistys- ja tiedejaosto 04.04.2018 klo 09:30 / K 5/2018 vp /Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. Asiantuntijalausunto

Olen kirjoittanut luvun lapsipolitiikasta Lapsiasiavaltuutetun kertomukseen eduskunnalle (sivut 57 – 128). Aineistoina olivat 1) hallitusohjelmat 1940-luvulta alkaen, 2) lasten ja lapsiperheiden palvelujärjestelmän palvelukokonaisuuksien historiaa kuvaavia raportteja 1800-luvulta alkaen sekä 3) harkinnan varainen kokoelma lasten ja lapsiperheiden palvelujen kehityksen kannalta kiinnostavia raportteja ja ohjelmia 1970-luvulta alkaen. Luvun lopussa nostetaan keskusteluun tulevaisuuden kannalta tärkeäksi koettuja näkökulmia ja tulkintoja. Lausunnossa esitetään tiivistelmä lapsipolitiikan analyysin tuottamista päätelmistä sekä esitetään joitakin ajatuksia etenemisestä lähitulevaisuudessa.

Lyhyesti voidaan todeta, että tämän tarkastelun perusteella Suomi tarvitsee 1) ***lain lasten oikeuksien toimeenpanosta*** (katso sivu 4), ja 2) ***kansallisen lapsen oikeuksien tavoite- ja toimeenpanostrategian*** (katso sivu 5), jotka valmistellaan viipymättä parlamentaarisessa yhteistoiminnassa

Tiivistelmä lapsipolitiikka -luvun analyysituloksista

Aineistossa kiinnittyy huomio arviointeihin ja toimenpide-esityksiin, jotka ovat toistuneet lähes samanlaisina 1970-luvulta tähän päivään. Yhteisiä teemoja ovat olleet esimerkiksi

1. huoli lapsiperheiden toimeentulosta ja elinoloista ja lasten kasvuoloista,
2. hallinnon hajanaisuus ja palvelujen pirstoutuminen,
3. lasten ja perheiden tuen järjestäminen kokonaisuutena, ja
4. toiminnan painopisteen siirtäminen korjaavasta työstä lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseen.

Sosiaalihuollon periaatekomitea II osamietinnön sekä perheiden ja alaikäisten sosiaalihuollon järjestämistä pohtineen toimikunnan ehdotukset 1970 -luvulta toistuvat lähes saman sisältöisinä, toki uudelleen sanoitettuina[1], 2010-luvun ohjelmissa, myös pääministeri Sipilän hallituksen käynnistämissä kärkihankkeissa. Kuten Kansainvälisen lasten vuoden 1979 Suomen komitean loppuraportissa (1980) todettiin, puutetta ei ole ollut hyvin perusteluista toimenpide-ehdotuksista, vaan niiden arvostamisesta ja toimeenpanosta. Aidosti uutta on ollut digitalisaation tulo 1980-luvulta alkaen.

Tämän analyysin päätulos on, että hallitusohjelmissa, niiden toimeenpano-ohjelmissa ja laajemminkin valtionhallinnossa valmistelluissa asiakirjoissa viitataan vain harvoin lapsen oikeuksiin ja etuun niin tulkittuina kuin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa ja sen toimeenpano-ohjeissa ne on määritelty.

Luvun sanoma kiteytyy neljään kysymykseen ja niihin hahmottuneisiin vastauksiin:

1. Millaiseksi hahmottuu lapsipolitiikkaa 1940-luvulta tähän päivään?

Julkisen vallan lapsipolitiikalle on ominaista hajanaisuus, lyhytjänteisyys, ristiriitaisuus ja hiipivät muutokset ilman strategisten valintojen avointa harkintaa. Kokonaisuuden hallinta on puuttunut. Missään ei ole muodostunut kokonaiskuvaa. YK:n lapsen oikeuksien komitean on palautteissaan Suomen maaraportteihin huomauttanut lapsen oikeuksien toimeenpanon hajanaisuudesta ja kansallisen strategian puuttumisesta.

[1] Esimerkiksi lasten ja nuorten sosiaalihuoltotoimikunnan mietintö (1977): ”Lastenhuollossa on 1970-luvulla siirrytty yhä kokonaisvaltaisempaan näkemykseen. Lastenhuolto tulkittiin osaksi yhteiskuntapolitiikkaa ja sillä oli perhepoliittinen tehtävä. Perhekeskeistä toimintaa tulee laajentaa ehkäisevään työhön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleisten palvelujen tarkoituksenmukaisella järjestämisellä voidaan vähentää lasten ja lapsiperheiden sosiaalista turvattomuutta. Ehkäisevää huoltoa ja tukipalveluja on kehitettävä siten, että lapsi voi omassa kodissaan saada tarvitsemansa hoidon ja kasvatuksen.” (LAPS-kertomus, sivu 105)

Tuore esimerkki lyhytjänneisyydestä tulee varhaiskasvatuksesta. Ensin kavennettiin subjektiivista oikeutta varhaiskasvatukseen ja seuraavaksi valmistellaan oppivelvollisuusiän alentamista ja perustellaan sitä varhaiskasvatuksen myönteisillä vaikutuksilla lasten hyvinvointiin.

2. Lasten hyvinvoinnin painoarvo politiikkojen välisessä kilpailussa?

Lasten hyvinvoinnin painoarvo on vaihdellut. Esimerkiksi 1940- luvulla ja 1970 – 1980 -luvuilla päätettiin suurista investoinneista lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin. Lasten h päättyi 1990-luvulla, kun ongelmiin erikoistuneiden palveluiden kuormitus alkoi kasvaa. Huoli lasten pahoinvoinnista nosti vuosituhannen vaihteessa ongelmiin erikoistuneet lapsiperhepalvelut yhteiskunnallisen keskustelun kärkisijoille. Kunnissa valmisteltiin lapsipoliittisia ohjelmia.

Lasten hyvinvointi on ollut 2000-luvulla näkyvästi esillä yhteiskunnallisessa puheessa ja valtionhallinnon tuottamissa kehittämisohjelmissa. Arjen päätöksenteossa lapsipolitiikan painoarvo on kuitenkin vähentynyt. Politiikkojen välisessä kilpailussa se on 2010-luvulla ollut pienempi kuin koskaan aikaisemmin itsenäisyyden aikana. Se on jäänyt esimerkiksi kestävyysvajeen, työllisyystavoitteiden ja sotereformin varjoon. Valtiontalouden hallinnassa ei ole otettu käyttöön lapsibudjetointia eikä lapsibudjettianalyysia. Hallitusohjelmissa on puhuttu lapsivaikutuksista, mutta hallituksen esitysten valmistelussa ne on sivuutettu.

3. Miksi ongelmiin erikoistuneiden palvelujen kuormitus alkoi kasvaa 1990-luvulta alkaen?

Pitkään jatkunut lapsiperheiden hyvinvoinnin menestystarina päättyi 1990-luvun puolivälissä. Siitä alkaen ongelmiin erikoistuneiden palvelujen kuormitus on kasvanut. Äskettäin on raportoitu tietoja lasten- ja nuorisopsykiatrian lähetteiden huomatta vastalisääntymisestä.

Selitystä on haettu useimmiten 1990-luvun lamasta ja voimavarojen niukkuudesta. Lähihistorian analyysi osoittaa kuitenkin, että lama ei aiheuttanut palvelujen kuormituksen kasvua, vaan vauhditti aikaisemmin alkanutta kielteistä kehitystä. Epidemiologisten tutkimusten mukaan lasten pahoinvoinnin ilmaantuvuus ei ole merkittävästi lisääntynyt. Kehityshaasteiden ennuste on heikentynyt.

Selityksenä ei voi myöskään olla voimavarojen puute kokonaisuutena. Lapsiperheiden ja lasten palveluiden voimavarat/lapsi ovat 2010-luvulla olleet suuremmat kuin koskaan aikaisemmin. Esimerkiksi lasten ja lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kustannukset ovat kasvaneet 1990-luvun puolivälin jälkeen reaalisesti noin kolmanneksen, lisäystä yhteensä yli miljardi euroa. Samanaikaisesti lasten ja lapsiperheiden luumäärä on vähentynyt.

Lähihistorian analyysissä todettiin, että kielteisen kehityksen löytyvät lasten kasvuympäristöjen ja palvelujen pitkään jatkuneesta eriytymiskehityksestä[2] ja rakenteellisesta välinpitämättömyydestä, jotka yhdessä ovat rapauttaneet kokonaisuuden kustannusvaikuttavuutta. Lasten ja lapsiperheiden palvelujen kasvun eitoivotut seuraukset tunnistettiin jo 1970-luvulla. Rakentamisesta olisi pitänyt siirtyä uudistamiseen jo 1980-luvulla. Olisi pitänyt siirtyä rakentamisesta uudistamiseen 1980-luvulla. Luutuneet instituutiot ja ammattikunnat ovat kuitenkin estäneet ja edelleen estävät rakenteellisen uusiutumisen.Laman tuottama kuormituspulssi yhdessä resurssileikkausten kanssa toi palvelujen kustannusvaikuttavuuden rapautumisen näkyviin.

4. Miksi Suomesta edelleen puuttuu kansallinen Lapsen oikeuksien toimeenpanostrategia?

[2] Kansainvälisen lasten vuoden 1979 Suomen komitea (1980): ”Hyvinvointipalvelujen laajeneminen on merkinnyt myös sektoroitumista, yksi viranomainen hoitaa yhtä asiaa. Yhteistyövaatimukset ovat nousseet jatkuvasti esiin. Yhteistyöongelmat keskittyvät suurille paikkakunnille, pienissä kunnissa ongelmana on erityisasiantuntemuksen puute. Palvelujen lisääntymisen tuloksia ei ole järjestelmällisesti arvioitu. Mieluummin on perustettu uusia organisaatioita kuin arvioitu olemassa olevien organisaation toimintaa uudelleen.” (ks. LAPS-raportti, sivu 96)

Kansallista lapsipolitiikkaa valmisteltiin lukuisissa komiteoissa ja työryhmissä 1970-luvulla. Mannerheimin lastensuojeluliitto julkaisi ensimmäisen ehdotuksen vuonna 1974. Kansainvälisen lasten vuoden 1979 komitean loppuraportissa vuonna 1980 esitettiin laaja ohjelma lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja sen edellyttämän koordinoinnin ja johtamisen järjestämiseksi:

- Lasten ja perheiden asemasta ja lapsi- ja perhepolitiikan kehittämisestä oli valmistunut lukuisia selvityksiä ja toimenpideohjelmia. Ongelmana ei ollut niinkään hyvien ehdotusten puute kuin yksimielisyys painopistealueiden valinnasta ja toimenpiteiden toteuttamisjärjestyksestä. Asian tärkeydestä ei vallinnut riittävän laajaa tietoisuutta. Tästä syystä harjoitetulle lapsi- ja perhepolitiikalle oli ollut ominaista lyhytjänteisyys ja sattumanvaraisuus. (Sivu 96).

Komitea valmisteli esityksen valtioneuvoston ohjeiksi lapsen asemaa ja oikeuksia koskevan päätöksenteon suunnittelusta ja seurannasta valtionhallinnolle, valtionhallinnon ja sen ulkopuolisten tahojen yhteistyölle, sekä aluehallinnolle ja kunnille. Komitea esitti esimerkiksi, että

- valtioneuvoston kanslian asema valtionhallinnossa on luontevin sovittamaan yhteen lapsen aseman ja oikeuksien edistämistä,
- ministeriöiden ja keskusvirastojen tulee kalenterivuoden loppuun mennessä laatia selvitys niistä toimenpiteistä, joihin ao. hallinnonalalla on vuoden aikana ryhdytty lapsen aseman parantamiseksi sekä esittää suunnitelmansa toimien tehostamiseksi, ja että
- selvitykset käsitellään valtioneuvoston kanslian vuosittain koolle kutsumassa kansliapäälliköiden ja keskusvirastojen päälliköiden neuvottelussa. (Sivu 96).

Lastensuojelutoimikunnan kolmannessa osamietinnössä vuonna 1985 esitettiin:

- Lasten aseman vahvistaminen ja edun turvaaminen tulee saada osaksi normaalia viranomaistoimintaa. Keskeisissä suunnitteluasiakirjoissa tulisi olla selvitykset lapsi- ja perhepoliittisista tarpeista ja toimenpiteistä. Tulo- ja menoarvioesityksiin tulisi ministeriöiden laatia liitemuistiot lapsi- ja perhepoliittista toimistaan ja niistä koota tulo- ja menoarvioiden yleisperusteluihin selvitys lasten, nuorten ja perheiden asemasta. Vastaava tarkastelu tulisi tehdä toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä tulo- ja menoarvion liitteenä olevassa katsauksessa kansantalouden ja valtiontalouden kehitysnäkymiin.
- Ministeriöiden tulisi laatia seuraavaa viisivuotiskautta varten lapsipoliittiset ohjelmat, joihin sisältyisi lasten asemaa parantavat toimenpiteet sekä lainsäädäntö- hankkeet ja säädösmuutostarpeet.” (ks. LAPS-kertomus, sivut 95-97).

Lapsipolitiikan lyhytjänteisyys ja hajanaisuus tunnistetiin 1980-luvulla hyvin, mutta siitä huolimatta lapsipoliittinen ohjelmatyö pysähtyi. Kansainvälisen lasten vuoden 1979 Suomen komitean esitykset pysähtyivät ministeriöiden yhteistyökyvyttömyyteen. Lastensuojelutoimikunnan ehdotukset unohdettiin.

Yhteiskunnallisen keskustelun valtavirtana oli lasten hyvinvoinnin menestystarina jatkuminen. Suomessa ajateltiin, että useimmat YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen valmistelussa esillä olleet tavoitteet olivat jo toteutuneet, kun eduskunta ratifioi sopimuksen 1991.

Valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle vuonna 1995 tarkasteltiin lapsipolitiikan lähtökohtia yleensä ja lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta nousevia lapsipolitiikan tavoitteita. Hallitus totesi muun ohessa, että lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että sopimusvaltio toteuttaa lasten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet mahdollisimman täysimääräisesti käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan (Provision). Sopimus kohdentaa huomion myös yhteiskunnan voimavaroja jakautumiseen eri väestöryhmien ja eri sukupolvien kesken. Kysymys oikeudenmukaisesta jakopolitiikasta on saanut erityisen painon, kun etuuksia ja palveluita on jouduttu leikkaamaan. (LAPS-kertomus, sivu 97-98)

Lapsen oikeuksien sopimuksen ratifiointi ei ole 2000-luvulla näkynyt hallitusohjelmissa. Lapsen oikeuksien komitean huomautukset kansallisen strategian puuttumisesta eivät nousseet lainkaan yhteiskunnalliseen keskusteluun[3]. Päähuomio on kohdistunut lasten ongelmiin ja vanhemmuuden puutteisiin

Tiivistäen voidaan todeta, että lapsipolitiikan lyhytjänneisyyttä ja hajanaisuutta ei ole 2000-luvullakaan koettu tärkeäksi havainnoksi. Kun strateginen vastuu palvelukehittämisestä siirtyi valtiolta kunnille ja ongelmiin erikoistuneiden palvelujen kuormitus alkoi kasvaa, vakiintuneet instituutiot ja niiden ammattikunnat ottivat haltuunsa yhteiskunnallisen keskustelun lapsipolitiikasta. Niiden etujen kannalta ei ole ollut perusteltua nostaa esiin Lapsen oikeuksien sopimusta ja tukea sen edellyttämän kansallisen tavoite- ja toimeenpanostrategian valmistelua.

Esitys laiksi lapsen oikeuksien toimeenpanosta

Lapsipolitiikan lähihistorian analyysin perusteella on päädytty esittämään, että ***parlamentaarisessa yhteistoiminnassa tulisi valmistella esitys laiksi lasten oikeuksien toimeenpanosta.*** Kun eduskunta ratifioi Lapsen oikeuksien sopimuksen, tuli se osaksi säädöskokoelmaa ja täydentää näin perustuslaissa määriteltyjä ihmisoikeuksia lasten näkökulmasta.

Lapsen oikeuksien sopimus otettiin huomioon perusoikeusuudistuksen yhteydessä vuonna 1995. Lapsen oikeuksien sopimukseen viitataan useissa kohdin tuolloisen hallitusmuodon (94/1919) uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä. Pääsääntöisesti perusoikeudet kuuluvat kaikille, myös lapsille. Tuolloin todettiin, että ”valmistelussa on ollut esillä myös ajatus lapsen oikeuksien kokoamisesta omaksi pykäläkseen. Lapsen oikeuksia koskevat erillissäännökset on kuitenkin katsottu voitavan luontevammin sijoittaa kulloiseenkin asiayhteyteen.” (LAPS-kertomus, sivu 147)

Lapsen oikeudet on melko hyvin otettu huomioon lapsia koskevassa erityislainsäädännössä. Säännösten hajautuminen lukuisiin lakeihin tuottaa kuitenkin toimeenpanossa ongelmia, joista seuraavaan on poimittu muutamien kuvaus LAPS-kertomuksen kolmannesta luvusta:

- YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli vuonna 2011: Valtion tulisi varmistaa, että lainsäädäntö ja hallinnolliset määräykset vastaavat yleissopimuksen periaatteita ja määräyksiä. Suomella ***ei ole yhtenäistettyä lainsäädäntökehystä,*** joka kattaisi lapsen oikeuksien sopimuksen ja sen ensimmäisen valinnaisen pöytäkirjan soveltamisalan kaikilta osin.
- Lapsen oikeuksien komitea on pitänyt valitettavana, että Suomen ***lainsäädännössä ei kattavasti viitata lapsen etuun ja ettei periaatetta ymmärretä riittävästi eikä oteta huomioon lapsia koskevassa päätöksenteossa***. Komitea on kehottanut valtiota tehostamaan pyrkimyksiä varmistaa, että lapsen edun periaate otetaan asianmukaisesti huomioon kaikissa lainsäädäntö-, hallinto- ja oikeudenkäyntimenettelyissä sekä lapsia koskevissa ja lapsiin vaikuttavissa toimintapolitiikoissa, ohjelmissa ja hankkeissa ja että sitä sovelletaan niissä johdonmukaisesti. Myös kaikkien tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten tulisi perustaa tuomioidensa ja päätöstensä oikeudelliset perustelut tähän periaatteeseen

[3] *YK:n Lapsen oikeuksien komitean arvio* Suomen toisesta määräaikaisraportista (2000): Lapsiasioihin keskittyvän taho puuttui hallituksen sisällä. Keskushallinnosta ja paikallistasolta puuttuvat vastuutahot, jotka koordinoisivat lapsia koskevia laajakantoisia ohjelmia ja valvoisivat yleissopimuksen voimaan saattamista. (LAPS-kertomus, sivu 99)
• Vuoden 2011 palaute: Sopimusvaltion tulee kehittää kattava toimintapolitiikka ja toimintasuunnitelma yleissopimuksen täysimittaiseksi toimeenpanemiseksi. Suunnitelmaa laadittaessa olisi kiinnitettävä huomiota YK:n yleiskokouksen vuoden 2002 erityisistunnon (”A World Fit for Children”) loppuasiakirjaan ja sen vuoden 2007 seuranta-asiakirjaan. Toimintasuunnitelmaan tulisi sisällyttää määräaikaisia ja mitattavia tavoitteita. Suunnitelman tulisi ohjata kansallisia ja kunnallisia strategioita, jotta voidaan varmistaa sen toimeenpanoon tarvittavat voimavarat

- Tutkittuun tietoon perustuva ***lapsivaikutusten arviointi on välttämätön edellytys sille, että lapsen etu ja sen ensisijaisuus toteutuisi lapsia koskevassa päätöksenteossa*** ja muussa toiminnassa. Lainsäädännön toimeenpanossa ja muussa hallintotoiminnassa, on tehtävä säännöllistä ja kattavaa lapsivaikutusten arviointia. Oikeusministeriön lainvalmistelun ohjeistuksissa edellytetään lapsivaikutusten arviointia. Tästä huolimatta ***lainvalmistelussa ei läheskään aina tehdä lapsivaikutusten arviointia***. Jos hallituksen esityksessä tällainen kohta on, kuvattu arviointi on usein esityksen tavoitteiden toistamista. ***Hallituksen esitysten perusteella ei voi päätellä, onko eri vaihtoehtoja arvioitu lapsen oikeuksien näkökulmasta tai onko arvioinnissa hyödynnetty tutkimustietoa.***
- Lainsäädännössä on varsin paljon sääntelyä lapsen mielipiteen selvittämisestä ja sen huomioon ottamisesta. Lapsen osallisuutta koskevaa sääntelyä olisi tarkasteltava yhdenmukaistamistavoitteen näkökulmasta laajasti ja kokonaisvaltaisesti, koskien kaikkea sääntelyä. ***Nykyiset hajanaiset säännökset ja vaihtelevat ikärajat eivät edistä parhaalla mahdollisella tavalla lapsen osallisuuden vahvistamista***.

Nämä esimerkit osoittavat, että hajautettujen säännösten toimeenpanossa on paljon puutteita. Siksi olisi huolella harkittava, olisiko Lapsen oikeuksien toimeenpani tehokkaampaa, jos keskeisistä tulkinnoista ja toiminnoista säädettäisiin yhdessä laissa lapsen oikeuksien toimeenpanosta, jonka säännökset keskittyisivät nimenomaan toimeenpanoon. Edellä mainitun lisäksi lakiin lapsen oikeuksien toimeenpanosta voitaisiin yhdistää muun muassa laki lapsiasiavaltuutetusta (21.12.2004/1221, katso myös HE 163/2004 vp) sekä kansalliset säännökset

- lapsen ja lapsiperheen määrittelystä,
- tiedonhallinnasta ja tietosuojasta lapsen oikeuksien toimeenpanossa,
- lapsen oikeuksien sopimuksen kansallisen toimeenpanostrategian valmistelusta ja hyväksymisestä sekä lapsiperhepolitiikan koordinoimisesta ja johtamisesta valtionhallinnossa
- lasten osuudesta yhteiskunnan voimavaroista, lapsibudjetoinnin ja lapsibudjettianalyysin käyttöön ottamisesta valtion, maakuntien ja kuntien sekä muiden julkista valtaa toimeenpanevien instituutioiden talouden hallinnassa[4],
- lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanon valvonnasta ja vaikuttavuuden arvioinnista kansallisesti, maakunnissa ja kunnissa, sekä
- lapsen oikeuksien sopimuksesta ja sen toimeenpanosta, valvonnasta ja arviointien tuloksista tiedottamisesta.

Kansallisen lapsen oikeuksien tavoite- ja toimeenpanostrategia

YK:n lapsen oikeuksien komitean toimeenpano-ohjeiden mukaan sopimusvaltioilla tulee olla ajanmukainen ja jatkuvasti päivittyvä Lapsen oikeuksien sopimukseen perustuvaa kansallinen strategia, joka ei ole pelkästään hyvien aikomusten luettelo:

- Hallituksen on toimittava kansallisen strategian pohjalta. Strategia on hyväksyttävä hallinnon ylimmällä tasolla ja liitettävä kansalliseen kehityssuunnitteluun ja budjetointiin. Se ei saa olla pelkästään hyvien aikomusten luettelo.
- Strategiassa tulee olla kuvaus kestävästä prosessista ja sen vaatimasta koordinaatiosta lapsen oikeuksien toteuttamiseksi kaikkialla sopimusvaltiossa.
- Strategian tulee perustua todellisiin ja saavutettavissa oleviin tavoitteisiin, jotka kattavat kaikki lasten laajat oikeudet.
- Toimeenpanoon on osoitettava riittävät inhimilliset ja taloudelliset voimavarat.

[4] Tästä enemmän LAPS-kertomuksen sivuilla 116 – 117. Katso myös: Lapsiperheitä ja erityisesti yksin asuvia vanhuksia koskevien asioiden kokoaminen osana valtion talousarviota. Valtionvarainministeriön julkaisu 18. Helsinki 2015. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2015-AK-17645.pdf

- Toimeenpanossa on 1) kerättävä erityisiä tietoja, jotta syrjintä tai potentiaalinen syrjintä voidaan tunnistaa ja ryhdyttävä erityisiin toimenpiteisiin syrjintään johtavien olosuhteiden lievittämiseksi tai poistamiseksi (syrjimättömyysvelvoite), 2) määritettävä julkisten toimijoiden talouden hallinnassa lapsille suoraan ja välillisesti osoitettujen määrärahojen osuus talousarvioista (lapsibudjetti), sekä 3) vakiinnutettava lapsivaikutusten ennakkoarviointi ja jälkiarviointi hallinnon kaikille tasoille.
- Toimeenpanoon tulee sisältyä valvonta, jatkuva arviointi ja säännöllinen päivittäminen sekä määräaikaisraportointi eduskunnalle ja suurelle yleisölle. (LAPS-kertomus, sivut 60 - 61)

YK:n lapsen oikeuksien komitea on palautteissaan Suomen maaraporteista useita kertoja huomauttanut kansallisen strategian puuttumisesta. Eduskunta on edellyttänyt, että lapsiasiavaltuutetun on vuosittain annettava valtioneuvostolle ja kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomus toimialaltaan sekä laadittava toimintasuunnitelma. Voimassa olevat säännökset eivät kuitenkaan velvoita valtionhallintoa laatimaan lapsen oikeuksien sopimuksen toimeenpanosta kansallista tavoite- ja toimintaohjelmaa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen kansallisen tavoite- ja toimeenpanostrategian tärkein tehtävä on suunnitelmallisuus ja kokonaisuuden hallinta yli hallituskausien. Siksi ***kansallinen strategia tulisi valmistella parlamentaarisesti vähintäänkin kahden seuraavan hallituskauden ajaksi, esimerkiksi vuoteen 2025 saakka.***